

IN MEMORIAM: PROF. DR. ERIKA MIHEVC GABROVEC

Prispevki z žalne seje na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani
(26. 5. 2017)

Zasl. prof. dr. Eriko Mihevc Gabrovec vsi slovenski klasični filologi gotovo najboljše poznamo po učbeniku *Grščina, teksti in vaje za pouk grščine*. Z njegovo pomočjo smo se študentje grškega in latinskega jezika na Filozofski fakulteti v Ljubljani naučili prvih črk grške abecede in se slednjič usposobili za delo s starogrškimi besedili. Delo, ki je do danes doživelo vrsto ponatisov, je prvič izšlo leta 1978, v časih, ko je stara grščina za nekaj časa tako rekoč izginila iz srednješolskega izobraževanja. Tedaj je bilo treba pouk stare grščine na visokošolski ravni postaviti na povsem nova izhodišča, saj so se redki študentje na Oddelek za klasično filologijo vpisovali brez vsakega predznanja tega jezika. Kasneje se je položaj grščine v slovenskem šolstvu sicer nekoliko izboljšal; grščina se je v devetdesetih letih vrnila vsaj v nekatere srednješolske programe in postala maturitetni predmet, prof. Mihevc Gabrovec pa leta 1995 prva predsednica predmetne komisije za maturo iz grščine. Njeno pedagoško delo ostaja vzor tudi za današnje generacije. Čeprav smo se danes nemara primorani vprašati, ali morda ne bi bilo treba pouka stare grščine ponovno prilagoditi potrebam mlajših generacij, ostaja njen učbenik za pouk starogrškega jezika zgled v najmanj dveh pogledih. Ker smiselno kombinira najpombnejše skladienske in oblikoslovne elemente ter osnovno besedišče starogrškega jezika, ne da bi se bilo potrebno spuščati v pretirane podrobnosti, in ker od prve do zadnje lekcije temeljni na izvirnih starogrških stavkih. To pa ostaja za marsikateri modernejši učbenik starogrškega jezika nedosegljiv zgled. Kar nekoliko nenavadno se nam zdi, da je bil podvig te vrste sploh mogoč v časih, ko klasični filologi niso imeli na voljo enake obilice tehničnih sredstev kot danes.

Nemara bolj znano v tujini kot doma je raziskovalno delo Erike Mihevc Gabrovec, v okviru katerega se je posvečala zlasti grščini v poznoantičnem in bizantinskem obdobju. Svoja dognanja je objavila v dveh monografskih delih, obe pa sta izšli pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Prvo monografsko delo, ki v francoskem jeziku nosi naslov *La disparition du parfait dans le grec de la basse époque* (1959), je hkrati njena doktorska disertacija, posveča pa se zgodovini grškega perfekta v poznaantičnem obdobju. Po vsebini se delo navezuje na dve starejši, Wackernaglovo in Chantrainovo študijo o grškem perfektu in o njegovem sovpadu z aoristom, ki se osredotočata na starejša obdobja grškega jezika. O disertaciji se je pohvalno izrazil tudi veliki jezikoslovec Pierre Chantraine, pri katerem je prof. Mihevc Gabrovec nekaj časa študirala. V oceni, ki je izšla l. 1961 v *Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes*, je zapisal, da ga presenečajo nekatera dognanja, ker da

so v neskladju z njegovimi pričakovanji. Nekatera od teh vprašanj ostajajo še danes odprta, grški perfekt pa je na splošno še vedno pogosto obravnavana tema. Drugo, habilitacijsko delo Erike Mihevc Gabrovec je študija o skladnji v delu zgodnejbizantinskega pisca Joannesa Moschosa z naslovom *Études sur la syntaxe de Ioannes Moschos* (1960). Še do danes ostaja ena redkih celovitih študij o jeziku omenjenega pisca. Poleg navedenih del je prof. Mihevc Gabrovec objavila tudi vrsto jezikoslovnih razprav, predvsem o odvisnih stavkih v poznoantični in bizantinski grščini, izhajale pa so zlasti v revijah *Linguistica* in *Živa antika*.

Celotni opus Erike Mihevc Gabrovec odraža prepričanje, da se zgodovina grškega jezika ne zaključi ob koncu klasične dobe niti ob koncu antike in da sta za jezikoslovca enako zanimivi, v nekaterih (denimo sociolingvističnih) pogledih pa nemara celo bolj zanimivi poklasično in bizantinsko obdobje. To navsezadnje potrjujejo mnogi mlajši filologi in jezikoslovci, ki se v zadnjih letih ponovno intenzivno lotevajo podobnih vprašanj, kot jih je v svojih delih obravnavala profesorica Erika Mihevc Gabrovec. O odmevnosti njenega dela smo se lahko prepričali l. 2014, ko je Oddelek za klasično filologijo FF UL obiskal svetovni znani jezikoslovec Brian D. Joseph z Ohio State University v ZDA. V svojem predavanju je kot posebej pomembne omenil ugotovitve Erike Mihevc Gabrovec o tako imenovanem časovnem infinitivu v bizantinski grščini. To je konstrukcija, vsem Slovencem dobro znana iz Prešernovega verza »To videt' mladenič se Urški približa«, izpričana pa je tudi v bizantinski ljudski književnosti. Ugledni gost je želel profesorico Eriko Mihevc Gabrovec tudi osebno spoznati, a iz objektivnih razlogov to ni bilo mogoče.

V tem celovitem pogledu na grški jezik je profesorica Erika Mihevc Gabrovec brez dvoma začetnica prizadevanj za študij novogrškega jezika, ki ga v zadnjih letih na Filozofski fakulteti uvajamo tudi kot samostojno študijsko smer. Med svojim bivanjem v Atenah se je leta 1956 se je naučila tudi novogrškega jezika in kot poznavalka tega jezika kasneje napisala tudi nekaj razprav predvsem s področja slovenjenja novogrških imen. Vrsto let je delovala tudi kot uradna tolmačka za ta jezik.

Ob zaključku velja poudariti, da je delo prof. Erike Mihevc Gabrovec segalo tudi na področje latinistike. Poleg tega, da je številnim generacijam slovenskih klasičnih filologov dobro poznana tudi kot profesorica za latinski jezik na Oddelku za klasično filologijo FF UL, je prav posebej neizbrisen pečat pustila s svojim delom na t.i. Wiesthalerjevem slovarju latinskega jezika. Delo na tem velikem slovarskem projektu, ki je svoj zaključek doživelo šele v novem tisočletju, je v začetku devetdesetih let skupaj z akademikom prof. dr. Kajetanom Gantarjem ponovno obudila v življenja prav profesorica Erika Mihevc Gabrovec.

Če sem bil v življenju Bogu za kaj hvaležen, sem mu bil najbolj za to, da sem v službi na ljubljanski Filozofski fakulteti našel čudovite sodelavce, ki so bili z vso dušo in srcem predani svoji stroki, klasični filologiji. Sodelavce, ki se v časih, ko so grščino in latinščino preganjali iz naših šol in so se nad nami večkrat zgrinjali črni oblaki – očitki o elitizmu, klerikalizmu in še kaj hujšega – niso izneverili svojemu poslanstvu. V teh časih je bila pokojna Erika Mihevc Gabrovec ena mojih prvih, najtesnejših in najbolj zanesljivih sodelavk. Kadar je bila v dnevnem časopisju objavljena resolucija o nujni takojšnji radikalni preobrazbi našega šolstva ali kadar se je na televiziji pojavila aktivistka, ki je strupeno udrihala čez profesorje, katerih *pedagoško obzorje ne sega preko pravil latinske slovnice*, sem slutil, da se spet pripravlja gonja in pogrom proti klasikom. In takrat sem sam pri sebi rekel: »Najprej se moram pogovoriti z Eriko.« Z njo, ki jo je življenje že zgodaj prekalilo, saj je že v otroštvu izgubila očeta. Znano mi je bilo tudi, kako se je izkazala med vojno: ko so njeno sošolko Bredo Pogorelec izključili iz klasične gimnazije, ji je naročila, naj se vsak dan po pouku oglasi pri njej, da bosta skupaj temeljito predelali vso učno snov tistega dneva, tako da bo ob koncu šolskega leta brez zamude lahko opravila izpit čez zamujeno leto. In ko se je jeseni 1946 vpisala na študij klasične filologije, jo je prevzelo vzdušje tamkajšnje izbrane družčine, ki sta jo s kritično ostrino in široko razgledanostjo usmerjala dva njena nekaj let starejša kolega: tržaški pisatelj Lojze Rebula in njegov najboljši prijatelj, njen poznejši soprog in vrhunski arheolog Stane Gabrovec. Tako je dozorela v pogumno osebnost, ki je izžarevala neuklonljiv optimizem in govorila: »Latinščina je prestala že vse kaj hujšega, in tudi ta nevihta bo šla mimo.« In nato še trezno dodala: »Nobena juha se ne poje tako vroča kot se skuha.«

V letu, ko sem opravljal svoje prve izpite na fakulteti, je Erika že zaključevala svoj študij in še pred diplomom postala asistentka za klasične jezike. Kmalu po diplomi je s štipendijo francoske vlade odšla na poglobljen študij v Pariz. Ko sem se sam pripravljaj na prvo zahtevnejšo seminarsko nalogo, sem se nekoč opogumil in ji – čeprav sem jo komaj poznal – pisal, če bi mi lahko iz Pariza poslala kaj podatkov o novejših objavah s področja homerskih študij. Takrat je bila namreč za nas tuja znanstvena literatura težko dosegljiva, strokovne revije so zaradi pomanjkanja deviz zelo redko in neredno prihajale do nas. In ne le, da mi je neverjetno hitro in izčrpno odpisala v pismu na treh straneh, dala mi je tudi praktičen nasvet, naj pogledam, če ni morda katera od relevantnih razprav dosegljiva tudi kje pri nas, če ne drugje, morda v bogati knjižnici našega Narodnega muzeja, na katero vse preradi pozabljamo. Še danes hranim njeno pismo z dragocenimi podatki, brez katerih najbrž ne bi uspešno dokončal naloge, za katero sem prejel študentsko Prešernovo nagrado.

Devet let za tem sem tudi sam imel srečo, da sem z dvomesečno francosko štipendijo odšel na krajše izpopolnjevanje v Pariz. Na Sorboni sem se predstavil prof. Pierru Chantrainu, takrat enemu največjih poznavalcev homerske grščine, in povedal, da prihajam z majhne in siromašne univerze v Ljubljani.

Pa mi je prijazno odgovoril: »Majhna univerza, pa veliki talenti! Pred leti sem poznal gospodično Eriko z vaše univerze, bral sem njeno disertacijo o odmiranju perfekta v pozni grščini, tako briljantno, da sem o njej, kar sicer ni moja navada, objavil recenzijo v naši *Revue des études grecques*.« Nekaj let za tem je Erika prejela tudi štipendijo grške vlade in z njo v Atenah raziskovala sintakso poznogrških in bizantinskih piscev, še zlasti Janeza Moshosa, in tudi s tem delom zbudila vrsto izčrpnih recenzij in ugodnih odmevov med tedanjimi vrhunskimi strokovnjaki.

Potem ko se je uveljavila v mednarodnih znanstvenih krogih, se je z vso vnemo posvetila naporom za nadaljnji obstoj in utrditev ogroženega študija grecistike v domačih logih. V ta namen je sestavila privlačen, ekonomsko zgoščen, na primarnih virih zasnovan učbenik grščine, ki je doslej doživel že precej ponatisov; z njim je generacijam mladih, ne le klasičnim filologom, ampak tudi arheologom, filozofom, teologom, zgodovinarjem omogočala dostop do antičnih virov in zakladov grške književnosti. Ko se nama je kot profesor pridružil še Primož Simoniti, smo si sporazumno razdelili delo tako, da je gospa Erika pokrivala lingvistična, midva pa literarna področja. Seveda poučevanje slovnice ni tako hvaležno in privlačno delo kot interpretacija poezije. In tako si je Erika, disciplinirana kot je bila, z vso odgovornostjo sama naložila najtežje delo – slovnico, kar pomeni naporno oranje ledine in setev, nama pa prepuščala literaturo – obiranje sadov, kar zna biti seveda veliko prijetnejše.

In kaj vse je v več kot treh desetletjih našega sobivanja še postorila poleg tega! V začetku je več let na njej ležala tudi vsa teža knjižnice, saj je bila klasična filologija dolgo časa na Filozofski fakulteti edini oddelek brez bibliotekarja. In bibliotekarskega dela ni bilo malo, morda še več, kot na drugih oddelkih: ni bila samo nabava in izposoja knjig, ampak tudi veliko skrbi za izpopolnitev knjižničnega fonda, ki je bil med vojno povsem uničen, ko se je 29. januarja 1944 zaradi tehnične okvare letalo zrušilo v poslopje Narodne in univerzitetne knjižnice, kjer je – poleg drugih – takrat gostoval tudi seminar za klasično filologijo. S tem v zvezi je bilo pozneje veliko dopisovanja s tujimi ustanovami, s katerimi smo si skušali izmenjavati znanstvene publikacije, veliko dela je bilo ob pregledovanju in popisu knjig iz Sovretove zapuščine, ki smo jih odkupili s posebno donacijo, in iz drugih zapuščin, ki smo jih prejeli v dar, npr. od prof. Draga Butkoviča (iz Gorice) ali od prof. Otona Muhra (iz ZDA). Še več dela pa je bilo z evidentiranjem in popisovanjem več tisoč separatnih odtisov, ki smo jih po zaslugi prof. Milana Grošlja vrsto let gratis dobivali iz mednarodnega bibliografskega centra v Parizu, kjer je uredništvo revije *L'année philologique*. Vse to nam je do neke mere pomagalo izpopolniti nekaj najbolj bolečih vrzeli v težko dosegljivi strokovni literaturi.

Tudi sicer nas je Erika velikokrat presenečala s svojimi pobudami in dejavnostmi. Ko je leta 1983 Slovenija po vnaprej dogovorjenem triletnem ključu v Jugoslaviji prišla na vrsto, da priredi vsedržavni kongres o antiki, je kot tajnica pripravljalnega odbora napisala in odpemila več kot sto dopisov

na najrazličnejše naslove v zvezi s financiranjem in s tem veliko prispevala k uspehu kongresa v Žalcu, ki je bil po znanstveni teži referatov, pa tudi po bogastvu spremljajočega kulturnega programa, eden najodmevnejših v takratni državi.

In ko se je približevala stoletnica Sovretovega rojstva, se je z možem in s sinovi odpravila na družinski izlet v Sovretovo rojstno vas, v Šavno peč, kjer je ob srečanjih in pogovorih s krajani zbrala veliko drobnih in zanimivih podatkov, tako da je nato na osnovi vsega zbranega ta hribovska vas v Zasavju dobila monumentalno Sovretovo spominsko obeležje in ob njem tudi lepo Sovretovo spominsko sobo. Več let pozneje so v bližnjem središču občine, v Hrastniku, z evropskimi sredstvi zgradili sodobno prostorno poslopje občinske knjižnice, ki so jo tudi poimenovali po Sovretu. In ko je napočila Sovretova stoletnica, je dala pobudo ter s svojimi prizadevanji in vztrajnimi naporji tudi zagotovila sredstva za reliefno plaketo tega našega velikega humanista, ki jo je izdelal kipar Peter Černe. Kot je bila sama rada vedno lepo urejena in okusno oblečena, tako je hotela s svojim okusom tudi urediti bližnje okolje prostorov, kjer na Filozofski fakulteti domuje antika. Večkrat mi je rekla, da čuti do svojega akademskega učitelja Sovreta poseben odnos tudi zato, ker obhaja z njim vsako leto istega dne, 4. decembra, svoj rojstni dan, le da je med njima 42 let razlike.

Kot odlična poznavalka helenistične grščine se je pozneje z veseljem aktivno vključila tudi v projekt, s katerim se je ob štiristoletnici izida Dalmatinske Biblije pripravljala in porajal nov, t.i. *jubilejni* slovenski prevod Nove zaveze. S svojo udeležbo in s suverenim poznavanjem helenistične grščine je veliko prispevala k preciznejši stilizaciji nekaterih ključnih mest v evangelijih, o čemer smo predhodno intenzivno razpravljali na nekem dvodnevem posvetu v Stični. Še zlasti živo mi je ostalo v spominu, s kakšno osebno zavzetostjo je takrat v besedilu molitve *Očenaša* predlagala in utemeljevala spremembo stavka: »... in odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi *odpuščamo* našim dolžnikom«. Dokazovala je, da besedilo grškega izvornika ne dopušča drugačnega prevoda kot: »... in odpusti nam naše dolge, kakor *smo* tudi mi *odpustili* našim dolžnikom«. »Tukaj ne gre za odpuščanje nekih dolgov ali zamer po drobtinica ali po kapljicah – počasi odpuščam, tako da ti nekaj za zdaj sicer odpustim, nečesa pa ti zaenkrat še ne odpišem in ne pozabim« - tako nekako je utemeljevala korekturo dosedanjih prevodov tega najpogostejšega molitvenega obrazca. »Ne,« je pribila, »grški izvornik predpostavlja, da moraš priti pred Očeta s čistim računom: tako kakor sem tudi jaz svojim dolžnikom že vse odpustila.« Vsi smo strmeli ob neizprosni logiki te njene argumentacije, iz katere ni govorilo samo suvereno poznavanje grške slovnice, ampak se je v njej zrcalil tudi njen značaj – njen odpor proti nenačelnemu polovičarstvu in kompromisarstvu, njen žlahtni etos, njena težnja po absolutnem in popolnosti.

Leta 1954, ko sem se vpisal na klasično filologijo, je imel klasični seminar v četrtem nadstropju NUK dve sobi, profesorski kabinet in seminarsko sobo – v njej so bila predavanja in vaje. Vsak študent je imel ključ in tu smo lahko, kadar ni bilo predavanj, študirali od jutra do večera šest dni v tednu: pravo zatočišče. V sobi je bila tudi priročna knjižnica s poglobitnimi pomagali in teksti klasikov. Vendar si je bilo treba od časa do časa izposojati tudi drugo študijsko literaturo v oddelčni knjižnici. Tisti čas je bila Erika Mihevc asistentka in po menda nepisanem pravilu so na manjših oddelkih opravljali delo knjižničarja asistenti. Zato smo si torej hodili izposojati knjige k njej. Vpisala nas je v knjigo izposoj, ko pa smo knjigo vrnili, je prvotni vpis lepo prečrtala in nas s tem razdolžila. To pripovedujem zato, da ponazorim preproste, kar starosvetne razmere tistih časov, ko nas je bilo študentov le peščica in sta nas profesor Grošelj in »gospodična Mihevčeva«, kakor nam je bila predstavljena (mi smo jo med seboj – z vsem dolžnim spoštovanjem – imenovali kar »Erika«), lahko vse pobljže hitro spoznala. Pri njej smo opravljali grške proseminarske vaje. Zelo smo cenili njeno pripravljenost, da nam svetuje pri izbiri literature, pa tudi sicer je zmeraj rada ustregla našim željam in pomagala z nasvetom. Neka naša kolegica npr. se je na zahtevo prof. Grošlja odločila, da bo namesto latinščine in nemščine vendarle vpisala oba klasična jezika, četudi grščine v gimnaziji ni imela. Gospa Mihevčeva se ni ozirala na izgubo časa in ves trud, tako da je kolegica v dveh semestrih intenzivnega privatissima končala tečaj grščine in enakovredno z nami nadaljevala študij.

Ko sem leta 1976 prišel na oddelek, sprva kot lektor za latinščino, mi je tedaj docentka dr. Mihevc Gabrovčeva takoj po izvolitvi v asistenta predala knjižnico. To je bilo seveda že po preselitvi fakultete v novo stavbo na Aškerčevi. Prostor je bil oddelku odmerjen zelo skopo, tako da je bila njena delovna miza postavljena v kabinet in v njem je bil pretežni del knjižnice na policah, med katerimi sta bila le ozka prehoda. Na koncu podolgovate sobe je torej ob oknu stala delovna miza s stolom in ob strani je bilo med mizo in omarico s katalogom knjižnice ravno še dovolj prostora za dodaten stol, na katerem so študentje opravljali izpite ali se je lahko pogovorila z obiskovalcem. V stavbo fakultete ni imela navade prihajati in odhajati skozi glavni vhod, temveč je raje uporabljala ozke stopnice na zahodnem koncu trakta. Sem je hodila na delo vsak dan, tu je v miru in kljub hrupu s prometne ceste študirala, pripravljala predavanja iz historične slovnice grškega jezika, tu je zasnovala in iz bogatih izkušenj po svoji novi metodi pripravila učbenik s skromnim naslovom *Grščina. Teksti in vaje za pouk grščine* (1978 in ponatisi). Leto za letom je vztrajno vodila tečaje grščine, ki so bili po ukinitvi klasičnih gimnazij sploh zadnja postojanka stare grščine na Slovenskem. Njene tečaje so obiskovali ne le študentje klasične filologije, ki jim je bila to študijska obveznost, ampak tudi študentje drugih študijskih skupin in fakultet, ki so se hoteli vsaj v rudimentih seznaniti z grščino; marsikateri izmed njih pa se je ravno zaradi načina, na katerega je znala uvajati v grščino, odločil kar za kompleten študij. Tako je kot

nekakšna žanrska slika v mojem spominu trajno zarisana podoba profesorice Erike Mihevc Gabrovčeve, kako sedi v tem kotičku tedanje knjižnice za mizo, s knjigo pred seboj ali kot eksaminatorica med izpitom, kot mentorica ali svetovalka s kom, ki je potreboval njen nasvet ali napotilo. Osebnostno pa mi je bilo žal, da nisem mogel poslušati njenih predavanj iz historične gramatike.

Leta 1987, ko je dopolnila šestdeset let in imela za seboj polno število delovne dobe, je sklenila, da se upokoji, čeprav bi lahko podaljšala redno zaposlitev. Seveda je bila rada pripravljena še naprej honorarno prevzeti predavanja iz jezikoslovnih predmetov, saj pa na oddelku tudi ni bilo nikogar, ki bi jih mogel prevzeti. Držala se je načela, da naj se tudi njen formalni status ujema z dejansko doseženim stanjem. Po tradiciji pa je na fakulteti veljalo, da dekan povabi k sebi profesorja, ki odhaja v pokoj, se tako rekoč od njega uradno posloviti, zahvali za opravljeno delo in mu izroči primerno poslovilno darilo. Toda ravno časa njene upokojitve, se zdi, je ta lepa navada na naši fakulteti za nekaj časa zamrla (a se je kmalu zatem le obnovila). Ker sem bil tedaj predstojnik oddelka, sem se zato na zadnji dan, ko je bila profesorica še redno zaposlena, spraševal, kako bi to »prelomnico« primerno zaznamoval vsaj z neko simbolično gesto. Z lepo rdečo vrtnico na dolgem peclju sem zatorej stopil v kabinet in jo izročil kot simbolično znamenje zahvale. Njena reakcija je bila zame nepozabna: prisrčno me je objela in poljubila na lice!

Za marsikaj sem svoji spoštovani in dragi prijateljici Eriki zelo hvaležen, najprej za njeno kolegialnost med člani oddelka, ki je ni nikoli skalil noben spor ali prepir, saj smo poznali le pristno sodelovanje in medsebojno spoštovanje. Njen človeški lik, njena urejenost in preudarnost, načelnost in zvestoba poklicu sta nam bila vsem neponovljiv zgled.

Primož Simoniti

Profesorico Eriko Mihevc Gabrovec sem spoznal, ko sem obiskoval tretji letnik srednje šole, to je bilo jeseni leta 1983. Takrat so bili v Sloveniji drugačni časi, tudi za klasično filologijo. Grščine se v srednji šoli sploh ni bilo mogoče učiti; edina izjema je bil fakultativni tečaj, ki ga je na Šubičevi in kasneje na Poljanski gimnaziji vodil profesor Silvo Kopriva. Danes pogosto slišimo izraz »marginalen«; nad lastno ali tujo marginalnostjo se, denimo, radi pritožujejo kakšni kulturni aktivisti na državni televiziji ali na najbolj obiskanih spletnih portalih, neredko je kot posebna vrlina deležna celo nagrad za umetnost. Koprivov tečaj stare grščine pa je imel zares obroben status: potekal je največkrat v večernih urah, po koncu popoldanskega pouka, in sploh ni imel svoje stalne predavalnice; večkrat je bil prepuščen dobri volji hišnika, ki ni kazal posebnega razumevanja ne za staro grščino, ne za uglednega profesorja, prevajalca in pisca latinskih verzov, in je želel le čimprej zakleniti šolsko poslopje. Naš tedaj že priletni, a izjemno vitalni učitelj je z neverjetno mero potrpežljivosti prenašal tudi takšne drobne nespodobnosti, očitno jih je štel k neizbežnim težavam, s katerimi je neprijazni čas obsipaval njegov ljubljani poklic. K njegovemu slogu je sodilo tudi to, da je v zelo redkih primerih, ko je ura odpadla, vsakega dijaka posamič obvestil o tem: v času brez mobilnih telefonov in interneta je to izvedel tako, da je vsakega od nas poklical domov na stacionarni telefon. Bili smo začetniki, najstniki, nekateri so hodili k tečaju neredno, mogoče se je že videlo, da ne bodo več dolgo, toda on, prof. Kopriva, se je potrudil, da bi kdo od zelencev vendar ne potrošil svojega dragocenega večernega časa in ga ne bi par minut zaman čakal. To moram omeniti zato, ker sem nekaj podobnega doživljal kasneje tudi od prof. Mihevčeve: nekaj sicer redkega, kar je več kot korektnost, kar je resnična človeška pozornost, ki je vsaj name delovala izredno spodbudno. Ker se je skupina do konca leta vedno »osula«, ni bilo nikoli nadaljevalnega tečaja, temveč vedno le začetni. Ta mi je dal veliko, preveč, da bi lahko grščino pozabil, a premalo, da bi bil lahko zadovoljen. Obiskoval sem ga dvakrat, potem ni imelo več smisla.

Okoliščine so nanesle, da je bila moja mama malo prej razredničarka sina prof. Mihevčeve, Simona Gabrovca, in jo je poznala; na mojo željo se je obrnila nanjo in jo prosila za nasvet. Dobro se spominjam svojega občutka po tem, ko je mama odložila telefon in mi povedala, da je profesorica predlagala, naj se oglasim kar pri njej na govornih urah: ščepec ponosa seveda, da bom šel že na fakulteto, predvsem pa malce naivno veselje nad tem, da bom zdaj res vstopil v grški svet. To veselje je zanetil v meni že stari oče, pravnik iz avstroogrških šol, s svojimi zgodbami iz klasične gimnazije, ure pri prof. Koprivi pa so ga razpihale z neprezahtevno, a vendarle lepo vsebino in učinkovitim prakticiranjem jezikovnih osnov. Najbrž je imelo profesorično zaupanje kaj opraviti tudi s tem, kakšna razredničarka je bila moja mama, a o tem mi ni nobena od njiju nikoli ničesar rekla.

Ob »pravem vstopu« v grški svet sem doživel manjši šok: ta je bil povezan s prehodom od umetnih, šolskih stavkov v Bradačevi srednješolski vadnici,

sestavljenih po duhovni meri tistih časov, k pravim grškim stavkom, k odlomkom izvornikov v vadnici prof. Mihevčeve, ob katerih študentje še danes usvajajo osnove tega jezika. Ni šlo samo za vsebino, za to, da je ena knjiga (med drugim) zahtevala od učenca, naj prevede v starogrščino izraz »kmetijska zadruga«, druga pa misli Pindarja in Marka Avrelija o tem, kaj je človek; pa tudi ni šlo samo za slovnico, čeprav je bilo seveda v akademskem učbeniku besedišče neprimerljivo obsežnejše, morfologija zapletenejša, predvsem in zlasti pa je bila bogatejša in miselno zahtevnejša sintaksa. Razliko med umetno in pravo grščino sem občutil še bolj temeljno in težko opredeljivo, kot drugačno logiko izražanja, ki ni samo stvar priučljivih pravil, ampak že kar drugačnega načina gibanja misli. Seveda mi je to povzročilo nemalo težav in pogosto podaljšalo opravljanje domačih nalog globoko v nočne ure. Imel pa sem veliko srečo in svojski privilegij: pozorno, zanesljivo in občutljivo vodstvo prof. Mihevčeve. Ker smo v srednji šoli imeli pouk v turnusih, grščina na fakulteti pa je bila vedno dopoldne, sem lahko prihajal na tečaj le vsak drugi teden. Profesorica je vsakih štirinajst dni posvetila govorilno uro temu, da je preverila moje domače naloge od prejšnjega tedna in mi razložila snov naslednjega. Ob teh razlagah so postopoma kopnele prej opisane težave z grško izrazno logiko: brez napora, s samoumevno jezikoslovno suverenostjo in nevsiljivo pedagoško potrpežljivostjo je odstirala posebnosti v rabi participa, uporabo naklonov in časov in miselno obzorje, na katerem so se te značilnosti izoblikovale. Predvsem pa je bilo pomembno zaupanje, ki ga je izkazovala študentu, in ki ga je zato tudi zlahka vzbudila pri njem. Iz tega je raslo njegovo samozaupanje in – zelo samokritična in zato zdrava – strokovna samozavest. Po nekaj srečanjih na govorilnih urah me je vključila kar v nadaljevalni tečaj. »Imenitno!« je potem rekla pri uri. »Sedaj imamo res pestro paleto študentov. Od tretjega letnika srednje šole do tretje stopnje.« Najbrž je odveč dodati, kako imenitno se je to zdelo šele meni: navsezadnje sem bil samo srednjšolski zanesenjaka, zunanji obiskovalec tečaja in ukvarjanje z mano ni sodilo v njen delokrog; prav nobenega zagotovila tudi ni bilo, da se bom vpisal na študij klasične filologije in se pridružil tistim maloštevilnim, ki so v svojem zanesenjaštvu vztrajali na akademski stopnji.

Prav v tej podobi sem profesorico spoznaval tudi kasneje, v teku rednega študija in še kasneje pri delu maturitetne komisije za grščino. Ne bi mogel reči, da je bilo v njenem podajanju mogoče razbrati kakšno načrtno gojeno didaktično metodiko, in vendar: ne spominjam se bolj »metodičnega«, razumljivega, predvsem pa bolj učinkovitega pouka. Tudi in še zlasti pri najbolj kompleksni snovi; včasih se s kolego Marinčičem spomniva branja Tukidida: na seminarju nas je bilo malo, morda štirje, imeli pa smo naporni privilegij, da je vsakdo na uri prevedel en sam, včasih dva stavka. Toda kakšno je bilo to prevajanje! S profesorico smo res pretresli vse: od splošnih slovničnih pravil do čisto individualne uporabe le-teh, od zadnjih oblikoslovnih nadrobnosti do različnih sintaktičnih možnosti, ki se skrivajo v neznansko gostem,

idiosinkratičnem Tukididovem slogu. Toda če je analitični pogled tako razgradil besedilo na slovnične prvine, so *disiecta membra* v njenih predlogih prevoda oživela v organski, živi celoti sugestivne slovenščine: morda rahlo neobičajne, a vendarle »naravne«.

Ta izvrstna didaktična praksa, ki jo je poznalo le sorazmerno malo ljudi, ker se pač le malo ljudi ukvarja s tem področjem, je nedvomno temeljila na globokem razumevanju in suverenem obvladovanju predmeta, grškega jezika. Potem pa je bilo tu, vsaj po mojem, še dvoje: njena človeška pozornost, pristna *benevolentia*, dobrohotnost do študentov, in njen osebni slog, ki ni samo stvar metodike, ampak korenini v človeku in njegovni neponovljivi osebnosti.

Študij pri njej ni bil lahek, ni bil čisti užitek, kot bi se morda zdelo iz prej povedanega, nasprotno: bil je zelo zahteven. Tisto, kar nas je zavezovalo, da smo se temeljito pripravljali za seminar in izpite – mislim, da smem to reči v množini –, je bilo spoštovanje do profesorice; občutek, da bi bilo nespoštljivo, če ne bi dal vsega od sebe: ne samo do nje, ampak tudi do sebe, da bi zavrgel spoštovanje, ki si ga bil deležen z njene strani. Da bi se ne zmenil za tisto, kar je globoki pomen besede *aidôs*. »Glejte, da se boste pred izpitom dobro naspali,« je bil eden njenih napotkov. »Ne prihajajte prezgodaj, da ne boste po nepotrebnem nervozno čakali na hodniku«, drugi. »Ali veste zakaj so počitnice? Zato, da si človek odpočije. Upoštevajte to staro modrost!« V teh in podobnih besedah je vsa dosledna strokovna strogost dobila širši, človeški okvir, zaradi katerega je v resnici tudi imela največjo vrednost.

Z mojimi spomini na profesorico je neločljivo povezana tudi podoba njenega življenjskega sopotnika, akademika prof. dr. Staneta Gabrovca, ne samo odličnega znanstvenika, temveč tudi velikega intelektualca, edinega človeka, čigar predloga za tikanje nisem mogel sprejeti: preprosto iz spoštovanja do njega in do svoje profesorice, čeprav bi po čisto človeški plati ta predlog od njega sprejel lažje kot od kogarkoli. A to je kljub vsemu že druga, preobsežna zgodba.

Vsak človek ima svoj okus – *pro captu hominis*: z vsem, kar počne in z vsem, kar je, vsakdo v drugih ljudeh po meri njihove dojemljivosti in zunanjih okoliščin ustvarja prav poseben občutek, ki ga je nemogoče povsem racionalizirati in ga je težko nakazati z besedami. Vendar tak občutek imamo in po njem ne-zgrešljivo »razločujemo« in »prepoznavamo« ljudi. Ko človek odide, lahko ta okus, ta občutek začne bledeti, lahko pa se, nasprotno, vedno bolj izostruje in jasni. Sam sem dobrohotne napotke prof. Mihevčeve glede počitnic skoraj čisto pozabil, zato pa toliko pogosteje mislim na njene didaktične prijeme: morda je tako tudi zato, ker se na ozadju sedanjega časa vse bolj in bolj izrisuje njihova dragocenost: kar je bilo nekoč samoumevno, je zdaj težko težko dosegljivo. Tisti najpomembnejši, osebni, človeški spomin pravzaprav niti ni stvar javnosti; in vendar smem reči, da postaja tudi ta vse razločnejši. Tako rekoč zraščena je z nje-no učiteljsko podobo, živi skozi njo, prav na njen način: nevsiljivo, a zavezujoče.

V veliko čast mi je, da je Oddelek za klasično filologijo povabil mene obstranca, da spregovorim nekaj besed na žalni seji o Eriki.

Eriko sem spoznal leta 1961, tj. po preselitvi Filozofske fakultete na sedanje mesto. Takrat sta se Oddelek za klasično filologijo in Oddelek za germanske jezike in književnosti, kjer sem bil asistent začetnik, znašla na isti polovici tretjega nadstropja. Erike ni bilo težko prepoznati: bila je mlada, lepa, urejena. Kmalu sem zaznal tudi njeno skromnost ali zadržanost. Do svoje pisarne se je vzpenjala po zahodnem stopnišču poslopja, komaj kdaj po drugi poti. Med hojo po hodniku je bila vedno videti resna, a nam mlajšim kolegom je odzdravljala prijazno.

V daljšem pogovoru sem jo na hodniku videl samo z Bredo Pogorelec. Pozneje sem zvedel, da sta sošolki. Poznal sem še eno Erikino sošolko, biologinjo dr. Ivko Munda, s katero sem bil povezan prek Islandije. A žal nikoli nisem ne ene ne druge povprašal po kaki anekdoti o Eriki iz srednje šole. Žal pravim zato, ker se od nas starejših pričakuje, da povemo kaj o zgodnjih obdobjih.

Ko je začelo bledeti moje že tako klavrno znanje grščine, sem grščino obnovil z nekim učbenikom, v katerem so bile tudi sprotne vaje. Takrat sem Eriko prosil, da bi mi izdelke popravljala. Takoj je privolila in mi tekoče vračala vaje s popravki, pri čemer me je na nekatere napake tudi opozarjala, zlasti če so se ponavljale. Ko je bilo tega konec, sem kmalu odpotoval na enega svojih strokovnih obiskov v Kopenhagenu. Tam sem skušal najti darilo, s katerim bi se Eriki vsaj simbolično zahvalil za nesebično pomoč. Dolgo sem iskal po trgovinah s spominki in darili, a me nič ni pritegnilo. Po naključju sem zvedel, da na Danskem izdelujejo slaščice, ki namesto sladkorja vsebujejo manj škodljivo glukozo. K Eriki sem šel z lično škatlo takih slaščic in Erika je darilo sprejela.

Medsebojnih strokovnih stikov z Eriko nisva gojila, ne da bi vedel povedati zakaj ne, saj sva se v jezikoslovju oba gibala po primerljivih področjih. Pač pa je Erika obiskovala Lingvistični krožek in tam nastopila šestkrat. Dve predavanji sta bili o njenem dolgoletnem predstojniku prof. Milanu Grošlju, tri o poklasični grščini (pregled skladnje, časovni nedoločnik, členki) in eno o nekem vidiku frazeologije v moderni grščini. Erika je tlakovala znanstveno pot, po kateri stopa zdaj prof. dr. Jerneja Kavčič. Zadnjič se je Erika udeležila sestanka krožka, ko je bilo na sporedu predavanje (prav tako zadnje!) prof. dr. Bojana Čopa. Datum dogodka v (nepopolnem) arhivu krožka žal ni naveden, vsekakor pa se je to pomembno srečanje zgodilo v osemdesetih letih.

Kmalu po tem, ko so Eriko letos obiskali njeni mlajši kolegi klasični filologi, sva si z Eriko telefonirala (iz drugih razlogov). Njen glas je bil jasen, svetel. O obisku kolegov z oddelka mi je pripovedovala vzradoščeno. Prav spomin na vedrino najinega pogovora mi je pomagal po tragični vesti, da Erike ni več, in prešinilo me je, da bi Erika kljub tegobam najbrž rada živela še naprej.

Erika Mihevc Gabrovec (četrti v drugi vrsti) na ekskurziji v Puli (1977)